

Conèixer la joventut, visibilitzar els joves

JORGE BENEDICTO MILLÁN
Catedràtic de Sociologia de la UNED

Una de les idees en què coincideix la gran majoria dels experts en joventut i en polítiques socials és que els joves i els seus problemes no han ocupat tradicionalment un lloc destacat en l'agenda pública del nostre país, ni tampoc en l'agenda governamental. És cert que en ocasions rompen aquesta barrera que els relega a posicions secundàries dins de les prioritats col·lectives, però quan ho fan solen aparèixer en l'espai públic envoltats en múltiples estereotips que distorsionen i sobretot oculten una realitat juvenil complexa.

Són molts els exemples que es poden citar d'aquesta distorsió de la situació de la joventut espanyola quan es converteix en objecte de l'atenció dels mitjans i de l'opinió pública en general. És el cas, per exemple, dels famosos *ni-nis* i la seva aparent indiferència per integrar-se en la socie-

tat, o la preocupació social pel que es consideren excessos d'un model d'oci juvenil desbocat i hedonista o el (des)interès d'una joventut sovint titllada d'individualista i poc solidària pel que ocorre en l'àmbit col·lectiu. En tots aquests casos es tendeix a oferir una imatge simplificada de la problemàtica juvenil, sense atendre l'enorme varietat de situacions existents ni, tampoc, tenir en compte adequadament els condicionaments que determinen les seves respostes davant la conjuntura en què viuen. El resultat últim d'aquests processos comunicatius és que s'acaba invisibilitzant els mateixos protagonistes, això és, els joves i, consegüentment, les seves necessitats, problemes i demandes.

La crisi per la qual hem travessat en la darrera dècada semblava haver tengut l'efecte de revertir en part

aquesta situació. Les dificultats dels joves per accedir al mercat de treball, per aconseguir un habitatge, per independitzar-se de la protecció familiar... s'havien convertit en aquests anys passats en un tema recurrent que semblava haver despertat una sensibilitat nova en la societat espanyola respecte a les difícils circumstàncies vitals de les noves generacions en el nostre país. Tanmateix, quan els moments més greus d'aquesta crisi comencen a superar-se i entrem en una nova etapa de gestió de les seves conseqüències, tot apunta que tornam a la situació anterior. Apareixen noves prioritats col·lectives i noves necessitats que releguen novament la problemàtica juvenil a una posició subordinada.

La pregunta que sorgeix immediatament és com fer-ho per visibilitzar els joves en aquesta conjuntura de reconfiguració profunda de les estructures socials i polítiques. Abans de discutir possibles estratègies a seguir, resulta fonamental aprofundir en el coneixement de la complexa realitat juvenil, de la seva heterogeneïtat interna i dels processos de canvi als quals aquests joves s'estan veient abocats per respondre a un context socioeconòmic advers. Conèixer com s'han transformat les expectatives vitals de les diferents generacions en les darreres dècades i el paper que han acomplert els poders públics en el

desenvolupament de les seves capacitats com a ciutadans crítics i compromesos són aspectes crucials per entendre el camí recorregut fins ara. Perquè si la crisi ens ha ensenyat res ha estat la debilitat estructural d'unes polítiques de joventut que han demostrat ser polítiques públiques perifèriques que a la primera investida desapareixen o, si més no, perden gran part de l'efectivitat.

La feina dels investigadors des de l'acadèmia i des d'altres institucions dedicades a la producció de coneixement constitueix una peça imprescindible en aquesta tasca de superar estereotips i conèixer cada dia millor com canvien les prioritats vitals dels joves. A Espanya disposam d'una llarga tradició d'estudis de joventut (vegeu el n. 110 de la *Revista de Estudios de Juventud*) que, des de diferents disciplines i perspectives analítiques, han permès aprofundir en moltes variades dimensions de la condició juvenil. Els informes de joventut que es fan ininterrompudament cada quatre anys des de 1985 són, tal vegada, el millor exemple d'aquest treball investigador continuat.

No obstant això, a pesar de la quantitat d'investigació acumulada aquests anys la seva repercussió segueix sent limitada a l'hora de dissenyar accions, tant públiques com privades, en matèria de joventut. I això es deu, en bona part, a l'escàs

pes que tenen els plantejaments integrats en els quals investigació, política i pràctica estableixen relacions d'intercanvi multidimensional, aprofitant les sinergies entre els tres àmbits i col·laborant en la producció social del coneixement sobre la joventut. A més de la perspectiva de la investigació acadèmica, resulta imprescindible incorporar la perspectiva pràctica dels professionals que intervenen en el món juvenil i la dels responsables públics que amb els seus projectes i decisions incideixen directament en les oportunitats vitals dels joves.

Ja fa uns anys la gran experta europea en joventut Lyne Chisholm va proposar la idea del triangle màgic com a fonament d'unes polítiques de joventut més eficaces. Segons aquest esquema la feina en matèria de joventut hauria de basar-se en una interrelació dinàmica i fructífera entre poders públics, societat civil i acadèmia, que tendria com a eix i referència els mateixos joves. El resultat hauria de ser que els joves passessin de ser objectes passius de l'acció dels adults a visibilitzar-se en el centre de l'escenari com a subjectes actius del seu desenvolupament.

L'anuari que es prologa aquí constitueix un exemple magnífic d'aquest plantejament integrador, en què trobam les perspectives de diferents actors: administració, societat civil, investigadors... Tot això acompanyat

d'un interessant treball d'anàlisi de la realitat juvenil a les Illes Balears i de l'experiència acumulada en aquests darrers trenta anys en matèria de polítiques de joventut. Més enllà de l'interès dels diversos treballs que es reuneixen en la publicació, i de la gran quantitat de temes que s'hi tracten, l'aspecte que m'agradaria destacar és la integració de diferents mirades que proporcionen al lector una imatge calidoscòpica de la realitat juvenil balear, basada en evidències empíriques. Aquesta imatge permet descobrir moltes claus sobre la vida dels joves de les Illes Balears, sobre les seves dificultats i expectatives vitals.

És gairebé un tòpic afirmar que les polítiques de joventut aporten molts indicis sobre la imatge social de la joventut predominant entre els qui les dissenyen, doncs bé, estenent l'analogia, podríem dir que aquest anuari diu molt sobre la concepció que tenen els seus responsables sobre com s'ha de treballar en aquest terreny. Un treball presidit per la integració de les perspectives dels diferents actors, en què preval l'anàlisi rigorosa i la multiplicitat d'aspectes a tractar. Esperem que aquest esforç tenguí continuïtat en el temps i que aquest sigui l'inici d'una sèrie periòdica d'estudis sobre la problemàtica dels joves de les Illes Balears.